

בהוצאה לאור

בשנה האחרונה יצאו לאור בהוצאת האקדמיה שלושה ספרים, שלושתם פרי פעילות האקדמיה, אחד בהדפסה שנייה. כמו כן יצאו לאור חמש חוברות.

מעקרונות מופשטים ועד סיפור סיפורים

עיונים בבלשנות שמית מוגשים לגדעון גולדנברג בהגיעו לגבורות בעריכת יוחנן פרידמן

פרופ' גדעון גולדנברג ז"ל היה פרופסור לבלשנות ולשפות שמיות באוניברסיטה העברית בירושלים, חבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים מאז שנת תשנ"ו (1996), חתן פרס ישראל בחקר הלשון העברית והבלשנות הכללית לשנת תשנ"ג (1993), חבר האקדמיה ללשון העברית משנת תשל"ג (1973) וחבר נלווה של האקדמיה הבריטית משנת תשנ"ט (1999).

המאמרים בקובץ שלפנינו הם גרסאות מורחבות ומעובדות של ההרצאות שנישאו ביום העיון שנערך לכבודו באקדמיה בהגיעו לגבורות. כל המחברים הם תלמידי מחקר של גולדנברג ונושאי מאמריהם משקפים את רוחב פעילותו המדעית: לשונות אתיופיה, סורית וניבי הארמית החדשה, העברית והערבית על רובדיהן וכן תאוריות בלשניות הנשענות על לשונות רבות נוספות לשם עיצובן. כל המאמרים הם פרי מחקר נרחב בטקסטים של הלשונות השונות, מהם טקסטים כתובים ומהם טקסטים עממיים מדוברים שהוקלטו והועלו על הכתב.

המשתתפים: ערן כהן, יער חָבֵר, מיכל מרמורשטיין ורוני הנקין.

תשע"ג. ח + 95 + iv עמודים. 16 x 24 ס"מ. כריכת בד.

Exchange and Transmission across Cultural Boundaries: Philosophy, Mysticism and Science in the Mediterranean World

Proceedings of an International Workshop Held in Memory of Professor Shlomo Pines at The Institute for Advanced Studies, The Hebrew University of Jerusalem, 28 February – 2 March 2005

בעריכת חגי בן־שמאי, שאול שקד ושרה סטרומזה

הסדנה שקובץ זה הוא פרייה נערכה בשנת 2005 לציון חמש־עשרה שנה לפטירתו של שלמה פינס ז"ל (1908–1990). ביסוד הסדנה עמדה השאיפה לשקף במידת האפשר את התחומים המגוונים שעסק בהם ואת גאונותן של התובנות שהגיע אליהן במחקריו. אולם גם בכינוס קבוצה רחבה יחסית של חוקרים

לא היה אפשר להקיף את מלוא שדה פועלו המחקרי של פינס. נושא הסדנה, שהוא גם כותרתו של הקובץ שלפנינו, כוון להדגשת החוט המקשר בין ההרצאות השונות: הצגת דוגמאות מובהקות של קשרים בין תרבויות בעת העתיקה ובימי הביניים. נושא זה מדגיש את כישרונו המיוחד של פינס לגלות נקודות מפגש סמויות בין ביטויים ספרותיים ותרבותיים הנבדלים זה מזה. המאמרים בקובץ מציעים מבט אל התובנות הרבות והמפליאות שניתן להעלות בעיון ביחסי הגומלין בין מסורות דתיות ואסכולות שונות. המשתתפים, שחלקם תלמידיו לשעבר של פינס וכולם פעילים בחקר החיבורים בין תרבויות, ביקשו לבחון נקודות שבהן התרחשו מעברים של תוכן ספרותי ועיוני בין גבולותיהן של דתות ותרבויות. המשתתפים: חגי בן-שמאי, פטרישה קרוֹנָה, גד פרוידנטל, שמואל הרוי, זאב הרוי, יצחק צבי לנגרמן, יהודה ליבס, ג'וזפ פויג מונטָדה, ג'יימס רובינסון, שאול שקד ושרה סטרומזה.

2013. x + 295 + ב עמודים. 15 x 24 ס"מ. כריכת בד.

דוד בן-גוריון והתפתחות המדע בישראל

יום עיון במלאת מאה שנה להולדת דוד בן-גוריון

הספר, שיצא לאור בשנת תשמ"ט (1989),

יצא עתה בהדפסה שנייה.

המשתתפים: יהושע יורטנר, שמואל סמבורסקי, דוד מושין,

צבי תבור, אפרים קציר, אריה דבורצקי, ישראל דוסטרובסקי,

יגאל תלמי, יהושע יורטנר, יהואש ועדיה, שמעון פרס, יואב

גלבר, זאב בן-חיים, אפרים א' אורבך ונתן רומנשטרייך.

תשמ"ט. 97 + ii עמודים. 15 x 24 ס"מ. כריכה קשה.

H.M. Daleski – In Memoriam

בעריכת רות נבו

תוכן העניינים

Ruth Nevo – H.M. (Bill) Daleski; Shuli Barzilai – Ways of Seeing Pieter Bruegel's *Hunters in the Snow: From the Art of Epiphany to Ekphrastic Expression*; Leona Toker – Literary Pragmatics: The Addressivity of W.H. Auden's "Spain"; Shlomith Rimmon-Kenan – Between Discipline and Interdisciplinarity, or: Is Interdisciplinarity Possible?

2013. 46 + ב עמודים. 14 x 21 ס"מ. חוברת.

אימה ועונג

היסטוריה, תרבות ומודרניות במאה התשע־עשרה הארוכה מאת בילי מלמן

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרך תשיעי, חוברת 8 (תשע"ג. 29 עמודים)

המאמר עוסק בתרבות היסטוריה חדשה שנולדה והתגבשה במאה המכונה "מודרנית" – "המאה התשע־עשרה הארוכה" שבין התלקחות המהפכה הצרפתית לפרוץ מלחמת העולם הראשונה. הוא בוחן את הגילוי מחדש של העבר, את המשא ומתן עמו ואת העיסוק המתמיד והכפייתי בו בחברות הראשונות שחוו את המודרניזציה. נידונים כאן ייצוגי ההיסטוריה בחברות אלו, תנועתם של הייצוגים הללו בתוך תרבות פופולרית עשירה ומגוון של שימושים בעבר. מאמר זה הוא תיקון להיסטוריוגרפיה של התפתחות ההיסטוריה ושל גילוי העבר בעידן המודרני. הוא קורא תיגר על ההנחה הרווחת שפרשנות העבר השלטת במערב אירופה, ובמיוחד בבריטניה ובצרפת, שמה דגש בקדמה, הייתה אופטימית וטווחה סיפור־על ליברלי של המשכיות בין עבר לעתיד באמצעות הווה בטוח המגשר ביניהם. המחברת משחזרת כאן ייצוגים של העבר כמרחב שרירותי ומאיים המערער את תפיסת הקדמה. השחזור נסמך על ניתוח השימוש במונח "אימים" בתרבות ההיסטוריה החדשה. עלייתה והתגבשותה של תרבות זו הן ביטוי של מודרניות המוגדרת כאן "מודרניות מעורבת", שבה התקיים הישן בצד שינויים מפליגים. הדיון בתרבות ההיסטוריה מאפשר אפוא לא רק לשחזר ולפרש תרבות זו אלא אף להגדיר מחדש את המודרניות.

A Philosophy of Dialogue

By Jürgen Habermas

Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities, vol. VIII, no. 6 (2013. 15 pp.)
The Martin Buber Memorial Lectures

בשנת תשע"ב (2012) השיקה האקדמיה סדרת הרצאות יוקרתית במדעי הרוח על שם פרופ' מרטין בובר, נשיאה הראשון. את ההרצאה הראשונה בסדרה נשא פרופ' יורגן הברמס, מחשובי הפילוסופים בימינו. מאמר זה מבוסס על הרצאתו.

במרכז עבודתו של מרטין בובר עמד ועדיין עומד היחס אני-אתה, שסביבו התגבשה הגותו הפילוסופית. המאמר שלפנינו נדרש אל הגותו של בובר משלושה היבטים. קודם כול הוא ממקם את המושג אני-אתה בתולדות הפילוסופיה. מכאן הוא עובר לבירור משמעותו השיטתית של מושג יסוד זה באמצעות רמיזה להשלכותיה האפשריות של גישתו של בובר, בנפרד מכוונותיו שלו. הוא מסיים בבחינת הישגיהם האופייניים של הוגים דתיים בתפקידם כמתרגמים מתחום אחד לתחום אחר. במקרה של בובר ניתן להבין את היסודות ההומניסטיים של ציונותו במונחים של תרגום אינטואיציות דתיות פרטיקולריות למושגים פילוסופיים כלליים.

On an Armenian Magical Manuscript

New York, Jewish Theological Seminary, Ms 10558

By James R. Russell

Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities, vol. VIII, no. 7 (2013. 191 pp.)
המאמר בוחן כמה מאפיינים לא שגרתיים של כתב יד מאגי ארמני מסוף המאה התשע־עשרה. בעליו של כתב היד, יהודי ספרדי, הוסיף בו את הערותיו וכן תרגם כמה מונחים לעברית ותעתקם בכתב עברי. דבר זה יוצא דופן, משום שבארמניה אין קהילה יהודית מקומית ומשום שתכופות היו הארמנים באימפריה העות'מאנית עוינים כלפי היהודים. הבעלים גם רשם בראש כתב היד לחש עתיק הידוע מספרות המאגיה הערבית, והמחבר מתחקה אחר השימוש בו ועומד על משמעותו. בכתב היד מובאים מגוון לחשים, רשימות, ריבועי קסם, אותיות קסם ומילות כישוף עם טקסטים בארמנית קלאסית, בארמנית מערבית מודרנית ובטורקית־ארמנית. מקצת מאלה מובאים במאמר בתרגום לאנגלית בליווי הערות. התפילות המיסטיות הלקוחות מה"נאֶקֶק", חיבור ארמני מהמאה העשירית, מובאות במלואן בנספח; הן מדגימות שילוב של מושגים קנוניים ומושגים דתיים עממיים. כתב היד מכיל גם גרסה של "ספר הששת אלפים" – כותרת נפוצה המשמשת לציון טקסטים מאגיים ארמניים, שלעתים הם שונים מאוד זה מזה. בנספח האחרון נידונות סיבות אחדות לחשיבותו האינטלקטואלית של ספר הששת אלפים המקורי, טבלה מתמטית, בארמניה הנוצרית המוקדמת.

מתודולוגיה ואידאולוגיה

אתגרים בחקר ההיסטוריה של המגדר

מאת תמר הרציג

דברי פורום צעירי מדעי הרוח והחברה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, חוברת 1 (תשע"ג. 21 עמודים)
ההיסטוריה של המגדר היא אחד מענפי "ההיסטוריה החדשה" שבאו לכלל גיבוש במחצית השנייה של המאה העשרים. מאמר זה מבקש להציג את האתגרים המתודולוגיים הכרוכים בחקר ההיסטוריה של המגדר, ובייחוד את אלה הניצבים בפני היסטוריונים החוקרים את העידן הקדם־מודרני. החלק הראשון של המאמר סוקר את הרקע האידאולוגי של התבססות התחום האקדמי העוסק בהיסטוריה של נשים, בביקורת המרכזית שנמתחה עליו ובקשר שבין ביקורת זו לבין התפתחות תחום ההיסטוריה של המגדר בשנות השמונים של המאה העשרים. בהמשך מוצגים הממצאים של מחקר העוסק בהיבטים המגדריים של תנועת תיקון דתית מראשית העת החדשה במטרה להמחיש את התרומה המתודולוגית של חקר המגדר להבנת תופעות דתיות מרכזיות בהיסטוריה האירופית. החלק האחרון של המאמר דן בהשפעותיה של ההתמקדות ביחסי מגדר על שינוי פני המחקר ההיסטורי בעשורים האחרונים.